

ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ СПОРТИВНОГО РЕЗЕРВУ ТА ВІДБІР БАСКЕТБОЛІСТІВ У ФРАНЦІЇ

Безмилов Микола

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Аннотация

Цель работы: изучить особенности многолетней подготовки и специфику отбора баскетболистов во Франции.

Методы исследований: анализ литературных источников, педагогическое наблюдение, опрос экспертов, методы математической статистики, анализ данных Internet.

Результаты. В статье рассматривается актуальная для игровых видов спорта проблема многолетней подготовки спортивного резерва. Указывается на важность своевременной подготовки молодых игроков, которые придут на смену нынешнему поколению возрастных баскетболистов. Опыт решения данной проблемы в ведущих баскетбольных странах мира предлагается использовать в качестве важнейшего источника для оптимизации национальной системы. Раскрыты особенности подготовки спортивного резерва во Франции, спортсмены которой в последнее время уверенно входят в группу лидеров на крупнейших международных соревнованиях по баскетболу. Показано, что в основе качественной подготовки молодых талантов, лежит массовость занимающихся, рационально построенная система спортивных соревнований, которая позволяет охватить все регионы страны и создать высокую конкуренцию на каждом из этапов многолетней «спортивной пирамиды».

Заключение. Отбор игроков и дальнейшая их подготовка для спорта высших достижений, согласно разработанной во Франции программе, начинают проводиться лишь с 14-летнего возраста, а вся многолетняя система разделена на шесть уровней, начиная от подготовки мальчиков и девочек 14-летнего возраста и заканчивая игроками национальных сборных команд страны. Для оценки потенциала баскетболистов используются критерии, отражающие морфофункциональные данные игроков, уровень развития различных двигательных качеств, а также ряд специфических свойств, имеющих значимость для успешного ведения соревновательной деятельности на высоком уровне.

Ключевые слова: многолетняя подготовка, система отбора, критерии отбора, соревновательная деятельность, резервный спорт, система спортивных соревнований, комплектование команд.

Annotation

Purpose: to study the features of long-term training and the specifics of the selection of basketball players in France.

Methods: the analysis of literary sources, pedagogical observation, the survey of experts, methods of mathematical statistics, the analysis of Internet data.

Result. The article discusses the current for team sports the problem of long-term training of sports reserve. It emphasizes the importance of the timely preparation of young players, which will replace the current generation of basketball age. Previous solutions to this problem in the leading countries of the world basketball is proposed as an essential source for optimizing the national system. The features of the preparation of the sports reserve in France, where athletes in recent years surely belong to the group leaders in the major international basketball competitions. It is shown that the basis of quality training of young talents is engaged in mass, rationally constructed system of sports competitions, which allows you to reach all regions of the country and create a high level of competition at each stage of the multi-year «sports pyramid.»

Conclusion. Selection of players and their further preparation for high performance sport, according to the developed in France program, start to be carried out only with the

14-year-olds, and all long-term system is divided into six levels, ranging from the preparation of boys and girls 14 years of age and ending the players of the national teams of the country. To assess the potential of basketball players used criteria reflecting morphological and functional data of players, the level of development of various motor qualities, as well as a number of specific properties that have significance for the success of competitive activity at a high level.

Keywords: long-term preparation, system of selection, selection criteria, competitive activity, reserve sport, the system of sports competitions, recruitment teams.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими планами і темами. Важливим напрямком вдосконалення багаторічної підготовки спортсменів, є постійний пошук ефективних шляхів для підвищення якісної складової резервного спорту, головною метою якого є поповнення складів національних збірних команд, підвищення рівня спортивних досягнень, завоювання провідних позицій на міжнародній спортивній арені. На сьогоднішній день відбувається процес критичного переосмислення багатьох теоретичних і практичних положень з теорії спорту. Виникає необхідність детального вивчення всіх складових системи багаторічної підготовки, серед яких особливе місце займає система підготовки спортивного резерву [4 -10].

Підготовка спортивного резерву – багаторічний та складний процес, в рамках якого використовується значний людський та ресурсний потенціал держави. Зростаюча конкуренція та динамічність спортивного результату на світовій арені потребують постійного пошуку ефективних шляхів вдосконалення системи підготовки спортивного резерву. Особливо гостро дана проблема стоїть в ігрових видах спорту. Відсутність безперервної роботи, яка спрямована на підготовку своєчасного резерву, досить часто призводить до того, що збірні команди на тривалий період часу випадають із когорти лідерів у виді спорту [2,3].

Результати виступів національних збірних команд на престижних міжнародних змаганнях останнім часом свідчать про постійне підвищення рівня конкуренції на баскетбольній арені. Сьогодні в боротьбу за найвищі нагороди на головних баскетбольних змаганнях (Олімпійські ігри, чемпіонати світу) вступають країни, які ще двадцять років тому не завжди мали змогу на них кваліфікуватися [1-3].

Навіть багаторічні фаворити баскетбольних мундиалей, збірна команда США, вже не демонструють тієї легкості, з якою вони раніше в провідних матчах змагань перемагали своїх принципових суперників. І це враховуючи той факт, що сьогоднішня американська збірна команда повністю складається із гравців, які виступають в національній баскетбольній асоціації. Створюється таке враження, що олімпійська збірна команда США 60-80 років, яка була укомплектована виключно силами студентського баскетболу, мала менше труднощів на шляху до золотих медалей Ігор, ніж сьогоднішня команда професіоналів, багато із гравців якої мають мільйонні професійні контракти.

Подібні тенденції, скоріш за все, пов'язані не із наявністю якихось системних проблем в американському баскетболі, а з тим фактом, що інші збірні команди явно наблизились за рівнем своєї майстерності до найсильнішої команди планети.

Сьогодні близько десяти команд ведуть боротьбу за медалі міжнародних змагань, у той час як іще двадцять років тому реально вступити в боротьбу могли не більше п'яти колективів при тотальному домінуванні американської команди.

Зміна сил на міжнародній арені в баскетболі стала наслідком тих перетворень, які прийшли в баскетбол в дев'яностих роках двадцятого сторіччя. Лібералізація ринку спортивних послуг призвела до вільного переміщення найкращих гравців та тренерів по всьому світу. До кінця 80 років в командах НБА нараховувалось не більше п'яти процентів іноземних баскетболістів, а сьогодні цей показник перевищує двадцятипроцентних бар'єр. На сьогоднішній день практично всі провідні баскетбольні країни світу мають своїх представників в НБА.

Рівень спортивних змагань, які проводяться в США (включаючи

найсильнішу студентську лігу), був на порядок вищим, ніж в багатьох європейських чемпіонатах. Під час зустрічі суперників на міжнародній арені, клас американських баскетболістів, які звикли до більш високих швидкостей та якості гри, був занадто помітним. Після того, як європейські баскетболісти стали одноклубниками американських спортсменів в НБА і адаптувалися до заокеанської концепції гри, ця різниця в класі практично зникла.

Фактично сьогодні за збірні команди провідних баскетбольних країн виступають представники одних і тих же професійних клубів, які поділені за національним принципом. У теперішній збірній Словенії, наприклад, дев'яносто процентів гравців, виступають в різних іноземних чемпіонатах (НБА, команди рівня Євроліги ULEB). Зібравши в єдину збірну баскетболістів такого високого рівня, ця невелика, за чисельністю населення, балканська країна, сьогодні може скласти гідну конкуренцію будь-якій збірній світу.

Подібна ситуація спостерігається не тільки в баскетболі, але й в інших ігрових видах спорту (футболі, хокеї та ін.). Інтернаціоналізація баскетболу зіграла визначальну роль під час вирівнювання майстерності національних збірних команд та забезпечила ту динаміку результатів, яку можна спостерігати сьогодні. За шістнадцятирічний період часу з 1999 по 2015 роки чемпіонат Європи з баскетболу вигравали сім різних збірних команд, такого не було ніколи в історії проведення цього континентального турніру.

Важливим також є розуміння того, що успішний виступ національних збірних команд та наявність виконавців високого класу, неможливе без функціонування ефективної багаторічної системи підготовки резерву. Є чітке розуміння цієї проблеми у провідних країнах світу, які сьогодні вкладають значні ресурси у функціо-

нування дитячого та юнацького спорту. Без постійної підготовки резерву неможливо забезпечити наступність поколінь та створити умови для довгострокової перспективи. Навіть тимчасове погіршення діяльності системи дитячого та юнацького спорту має суттєві наслідки. Адже для того, щоб підготувати гравця високого класу, можуть знадобитися роки. Той розрив поколінь, який утворюється внаслідок порушення системи підготовки молодих гравців, неможливо компенсувати ніякими ресурсними вкладками. Навіть при відновленні нормальних умов діяльності результати прийдуть не скоро.

Практика провідних баскетбольних країн світу показує, що національні проекти, які спрямовані на підготовку резерву, мають цінність переважно з точки зору довгострокової перспективи. На оперативні результати в даному випадку розраховувати вкрай складно.

Французький баскетбол не став винятком. Нещодавні успіхи французьких баскетболістів на крупних міжнародних змаганнях стали можливими багато в чому завдяки реалізації довготривалих програм з підготовки спортивного резерву.

Тільки при наявності подібної спадкоємності поколінь вдається налагодити системну підготовку молодих талантів, які регулярно поповнюють склади команд майстрів та поступово замінюють попереднє покоління спортсменів високого класу. Вочевидь, саме цим і можна пояснити те уважне та дбайливе ставлення до своїх молодих гравців, яке проявляють в своїй роботі фахівці в багатьох європейських країнах (особливо в тих із них, де загальна чисельність населення є невеликою).

У сезоні 2014-2015 років тринадцять баскетболістів представляли збірну Франції в НБА (найбільш високий показник для всіх країн, спортсмени яких висту-

пають в НБА). Фактично збірну команду Франції сьогодні можна повністю укомплектувати гравцями найсильнішої баскетбольної ліги світу. Практично всі ці гравці ще не досягли тридцятилітнього віку, багатьом із них менше двадцяти п'яти років, що в свою чергу дозволяє французькій команді серйозно розраховувати на успішні виступи, як мінімум, найближчі п'ять-десять років.

Мета роботи: дослідити особливості багаторічної підготовки та специфіку відбору баскетболістів у Франції.

Методи досліджень: аналіз літературних джерел, педагогічне спостереження, опитування експертів, методи математичної статистики, аналіз даних Internet.

Результати досліджень та їх обговорення. У 1997 році за ініціативою національної федерації баскетболу за підтримки федеральних структур Франції була створена довгострокова програма з підготовки баскетбольного резерву, яка лише з 2005 року дозволила французькій збірній увійти до когорти основних претендентів на найвищі нагороди престижних міжнародних баскетбольних змагань в різних вікових групах, і надійно закріпитися серед еліти світового баскетболу¹.

Пошук та підготовка баскетбольних талантів у Франції спирається на наявність високоефективної системи управління, яка об'єднує різні державні

¹ Бронзовий призер чемпіонату світу 2014 року, чемпіон Європи 2013 року, срібний призер чемпіонату Європи 2011 року, бронзовий призер чемпіонатів Європи 2005 та 2015 років. У 20 – переможець чемпіонату Європи 2010, бронзовий призер чемпіонату Європи 2011, срібний призер чемпіонату Європи 2012. У 19 – бронзовий призер чемпіонату світу 2007. У 18 – переможець чемпіонату Європи 2006, срібний призер чемпіонату Європи 2009. У 16 – переможець чемпіонату Європи 2004 та 2014 років. Срібний призер чемпіонатів Європи 2005 та 2012 років.

структури, спеціалістів технічного консульства при міністерстві молодіжної політики та спорту Франції, які забезпечують пошук та підготовку спортсменів в двадцяти чотирьох територіальних округах держави та за кордоном, а також представників федерації, які забезпечують координацію діяльності на місцях.

Ефективність процесу пошуку молодих баскетбольних талантів у Франції значно підвищується завдяки наявності численних турнірів та різних змагань, які поділені на декілька конференцій, регіональних ліг та сім географічних зон. На цих змаганнях відбувається постійний перегляд кандидатів для юнацьких та молодіжних команд.

Відбір гравців та їх подальша підготовка для спорту вищих досягнень, згідно зі створеною у Франції програмою, починають проводити з 14-річного віку. При цьому вся багаторічна система розподілена на шість рівнів, починаючи від підготовки хлопчиків та дівчат 14-річного віку і закінчуючи гравцями національних збірних команд країни (рис. 1).

Програма спрямована на покращення результатів виступів молодіжних французьких команд на чемпіонатах Європи та світу, регулярне оновлення складів французьких професійних команд вихованцями вітчизняного баскетболу, а також системну підготовку резерву для головних баскетбольних збірних команд країни.

Французькі фахівці дотримуються тієї ж точки зору, що і їхні колеги із найбільш успішних баскетбольних країн в тому, що талановиті гравці повинні тренуватися та змагатися разом. Найкращі із молодих гравців, які зуміли виграти в конкурентній боротьбі у своїх однолітків, направляються у федеральні тренувальні центри, де проходить їх подальше навчання.

Для відбору перспективних гравців під час перегляду змагань та визначенні можливостей спортсменів, представники технічного спортивного консульства та тренери національних збірних команд орієнтуються на наступні критерії:

– морфологічні дані та рівень функціональної підготовленос-

ті. На більш пізніх етапах (18 років та більше) визначається відповідність баскетболіста за морфологічними показниками у конкретному ігровому амплуа (розігруючий, «атакувальний» захисник, «легкий» форвард, «важкий» форвард, центровий гравець).

– швидкісні можливості (швидкість пересування на майданчику, загальна рухливість, швидкість реакції). Особливо важливими ці критерії є для гравців, які орієнтовані на позиції четвертого («важкий» форвард) та п'ятого (центровий) номерів. «Великі» гравці (зростом 205 см та вище), які володіють високою рухливістю та маневреністю дій, мають значну перевагу над своїми менш спритними суперниками практично у всіх найбільш значущих для цих гравців елементах гри (під час боротьби за підбирання м'яча, під час отримання м'яча, виконанні заслону та ін.).

– рухові здібності (спритність, баланс, майстерність, координаційні здібності та ін.).

- здатність до антиципації (уміння орієнтуватися на майдан-

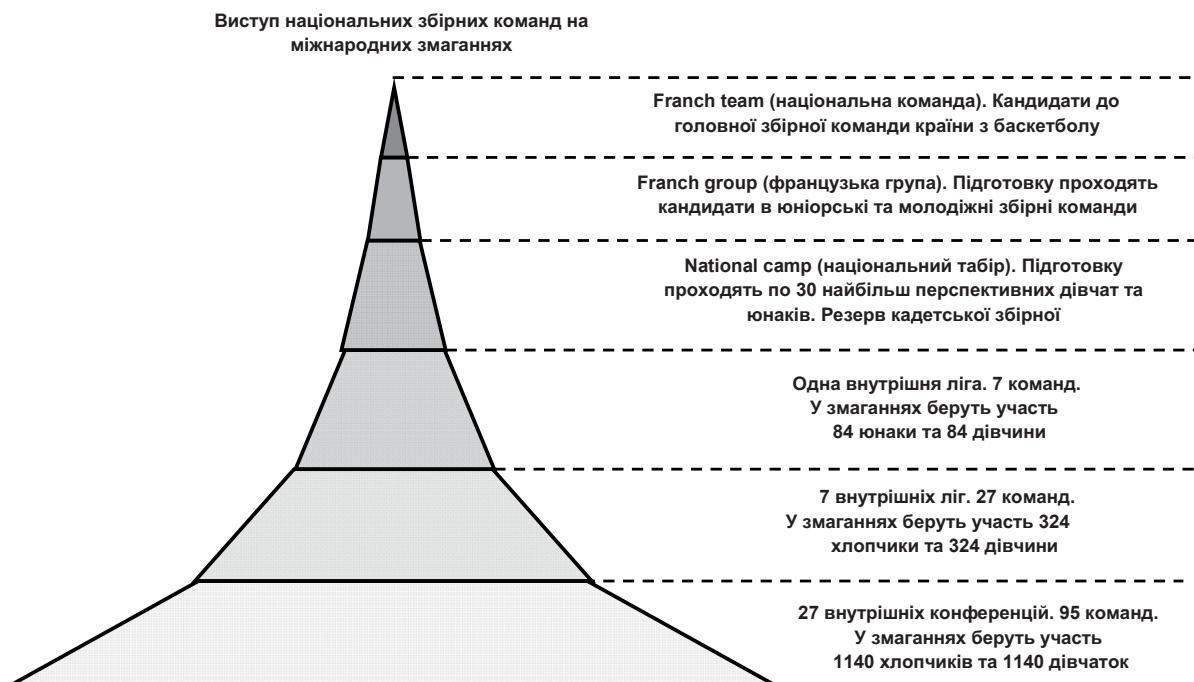

Рис. 1. Піраміда підготовки баскетбольного резерву у Франції

чику та передбачати найбільш вірогідні варіанти розвитку подій в процесі гри).

Більш детальний аналіз можливостей гравців проводиться в спеціалізованих тренувальних центрах та науково-дослідних лабораторіях. Баскетболісти виконують серію педагогічних тестів, метою яких є визначення техніко-тактичної майстерності та рівня спеціальної підготовленості спортсменів, а також проходять тестування для визначення резервних можливостей із застосуванням спеціальної діагностичної апаратури.

Сьогодні у Франції функціонує тридцять три групи, в рамках яких проходять підготовку більше ніж п'ятсот найбільш перспективних 14-ти та 15- річних баскетболістів країни. Ці гравці складають основний резерв для кадетських та юніорських збірних команд. Вони об'єднані в рамках однієї кваліфікаційної групи (France National Group). Підготовка спортсменів даної групи відбувається на базі Національного інституту фізичного виховання та спорту в Парижі, а також у регіональному центрі фізичного виховання і спорту в Тулузі.

Тренувальний процес забезпечують фахівці технічного спортивного консульства. Також до процесу підготовки задіяні тренери національних збірних команд Франції. Гравці тренуються по двадцять годин на тиждень та мають всю необхідну науково-методичну та медичну підтримку. Щотижня спортсмени для участі у національному чемпіонаті, повертаються до своїх баскетбольних клубів. Таким чином, досягається певна рівновага та погодженість між інтересами спеціалізованих центрів з підготовки резерву та клубами, які виховали гравця та розраховують на його сили для участі в різних змаганнях.

Чисельність гравців, які проходять на наступний рівень (16-17 років) зменшується удвічі. Грав-

ці, які за результатами відбору не потрапили в наступну групу і не стали частиною програми з підготовки юніорських та молодіжних команд країни, продовжують своє подальше вдосконалення на клубному рівні. Це зовсім не означає, що спортсмен після цього втрачає всі шанси на влучення до національної збірної команди. Подальші успішні виступи за професійний баскетбольний клуб дозволяють гравцеві увійти до складу національної збірної, минаючи при цьому ряд юніорських та молодіжних етапів існуючої програми. Таких прикладів в історії французької збірної вистачає.

Основними недоліками, які, на думку французьких фахівців, не дозволяють повною мірою реалізувати цільові настанови програми, є недостатня кількість кваліфікованих кадрів і низький рівень матеріально-технічного забезпечення підготовки на початкових етапах багаторічної системи підготовки баскетбольного резерву. Над усуненням цих проблем сьогодні у Франції ведеться цілеспрямована робота.

Висновки

1. Конкуренція на крупних міжнародних змаганнях з баскетболу останнім часом значно зростає. Сьогодні в боротьбу за найвищі нагороди престижних турнірів вступають країни, які ще двадцять років тому не завжди могли на них кваліфікуватися. Нещодавні успішні виступи чоловічих і жіночих баскетбольних команд Франції на міжнародній спортивній арені стали можливими завдяки реалізації довгострокових програм, які спрямовані на систематичну підготовку спортивного резерву.

2. Відбір гравців та їх подальша підготовка для спорту вищих досягнень, згідно з розробленою у Франції програмою, починають проводити лише з 14-річного віку. При цьому вся багаторічна система розподілена на шість рівнів, починаючи від підготовки хлоп-

чиків та дівчат 14-річного віку і закінчуючи гравцями національних збірних команд країни.

3. Для відбору перспективних гравців в процесі перегляду змагань та подальшого визначення можливостей спортсменів, представники технічного спортивного консульства та тренери національних збірних команд орієнтуються на наступні критерії: 1) морфологічні дані та рівень функціональної підготовленості; 2) швидкісні можливості (швидкість пересувань на майданчику, загальна рухливість, швидкість реакції); 3) рівень розвитку інших рухових якостей; 4) здатність до антиципації.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із вивченням організаційно-методичних та педагогічних особливостей відбору баскетболістів високої кваліфікації під час комплектування національних збірних команд та професійних баскетбольних клубів в різних країнах світу.

Література

1. Безмылов Н.Н. Оценка современно-деятельности баскетболистов высокого класса в игровом сезоне: монография / Н.Н. Безмылов, О.А. Шинкарук. – К., 2013. – 144 с.: ил., табл. – Библиография. с. 139-143.
2. Безмылов Н.Н. Подготовка резерва и отбор игроков в национальную сборную команду по баскетболу / Н.Н. Безмылов, Е.В. Мурзин // Наука в олимпийском спорте. – 2016. – № 2. – С. 32-38.
3. Безмылов Н.Н. Многолетняя подготовка и отбор баскетболистов в Испании / Н.Н. Безмылов // Научный часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 15. Зб. наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. – Випуск 11 (81) 16. – С. 24-28.
4. Мітова О.О. Проблеми контр-

- олю в сучасних командних спортивних іграх / О.О. Мітова // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2015. – № 3. – С. 89-95.
5. Никитушкин В.Г. Организационно-методические основы подготовки спортивного резерва: монография / В.Г. Никитушкин, П.В. Квашук, В.Г. Бауэр. – М.: Советский спорт, 2005. – 232 с.
6. Николаенко В.В. Рациональная система многолетней подготовки футболистов к достижению высшего спортивного мастерства: монография / В.В. Николаенко. – К.: Саммит-книга, 2014. – 336 с.
7. Николич А. Отбор в баскетболе / А. Николич, В. Параносич. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – 144 с.
8. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения: учебник в 2 кн. / В.Н. Платонов. – К.: Олимп. лит., 2015. – кн. 1. – 680 с.
9. Чеховская Л.Я. Система подготовки спортивного резерва в Украине как объект научного анализа / Л.Я. Чеховская // Физическое воспитание студентов. – 2012. – № 5. – С. 115-118.
10. Шинкарук О. Отбор спортсменов и ориентация их подготовки в процессе многолетнего совершенствования (на материале олимпийских видов спорта) / О. Шинкарук. – К.: Олімпійська література, 2011. – 360 с.
11. Архив Международной федерации баскетбола. Поиск и подготовка баскетболистов во Франции. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.fiba.com/asp_includes/download.asp?file_id=363

